23 Ιανουαρίου 2015

Σκηνές από το βίο του Μάξιμου του Γραικού, Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, Έκδοσις Εφημερίδα «Το Βήμα»

Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Άγ. Μάξιμος ο Γραικός / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη

Φωτο:secure.dolnet.gr

Στο Πριγκιπάτο της Μόσχας στα 1518 μ.Χ. –μόλις 65 χρόνια μετά την Άλωση της Κων/λης- καταφθάνει ο Μάξιμος, ο επονομαζόμενος ο Γραικός, μοναχός και λόγιος απ’ το Άγιο Όρος, προσκεκλημένος απ’ τον πρίγκιπα Βασίλειο Γ! για να επιβλέψει τη διόρθωση των ιερών εκκλησιαστικών βιβλίων των Ρώσων.
Την προσωπικότητα του Μάξιμου του Γραικού (1470-1556) επιλέγει ο συγγραφέας Μήτσος Αλεξανδρόπουλος (1924-2008) να ιστορήσει, διότι κατά την προσωπική μου γνώμη, αισθάνεται πολύ αλληλέγγυος μαζί της, αν και τους χωρίζουν σχεδόν 500 χρόνια. Είναι κι οι δυο Έλληνες που βρέθηκαν –για διάφορους λόγους ο

καθένας- να ζουν στη μακρινή Μόσχα για πάρα πολλά χρόνια, τα πιο δημιουργικά της ζωής τους και ν' ασχολούνται κι οι δυο με τα Γράμματα. Ο Μάξιμος μεταφράζοντας ελληνικά κείμενα στα ρώσικα και γράφοντας πλήθος επιστολών ενώ ο συγγραφέας Μ. Αλεξανδρόπουλος μεταφράζοντας κι ερμηνεύοντας τη ρώσικη λογοτεχνία[2] στα ελληνικά γράφοντας διάφορες μελέτες, όταν βρέθηκε -μετά τα δραματικά γεγονότα που συνέβησαν στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1940- ως πολιτικός πρόσφυγας[3] στη Ρωσία, εργαζόμενος στο Λογοτεχνικό Ινστιτούτο[4] της Μόσχας. Και για τους δυο είχε απαγορευτεί η επιστροφή στην πατρίδα για πολλά χρόνια, μόνο που ο Μ. Αλεξανδρόπουλος πρόφτασε να επιστρέψει και να πεθάνει στην Ελλάδα, ενώ ο Μάξιμος πέθανε στην ξενιτιά με τη νοσταλγία της πατρίδας του να τον κατατρύχει. Βέβαια ο στόχος του συγγραφέα –όπως δηλώνεται στο Σημείωμα της Α! έκδοσης του έργου στα ρώσικα- δεν περιορίζεται στη μυθιστορηματική βιογραφία του Μάξιμου Γραικού αλλά φιλοδοξεί να ζωντανέψει «τον άνθρωπο και την εποχή του [...] και συγκεκριμένα το δημιουργικό πυρετό που ζούσε τότε η Ρωσία [...] που η παλιά τάξη αποσυρόταν απ' το ιστορικό προσκήνιο και στη θέση της ερχόταν ένας καινούργιος κόσμος». Αυτά που εξιστορούνται στο «Σκηνές απ' το βίο του Μάξιμου, του Γραικού» αποτελούν κεφάλαια της ρώσικης ιστορίας, αναφέρει ο συγγραφέας, αλλά σχετίζονται και με την ελληνική ιστορία, αφού ο Μάξιμος, ως φορέας του ελληνικού ορθόδοξου πνεύματος, μεταλαμπαδιάζει αυτό στο νεοσύστατο τότε εθνικό κράτος της Μοσχοβίας.
Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, ένα άλλο κοινό σημείο του Μάξιμου και του συγγραφέα θα μπορούσε να είναι ότι κι δυο βίωσαν στη Μόσχα ένα διαφορετικό μετασχηματισμό της ρωσικής κοινωνίας και του κράτους. Η στημένη δίκη του Μάξιμου ίσως θύμιζε στον Αλεξανδρόπουλο τις στημένες δίκες επί Στάλιν, χάριν του Σοβιετικού μετασχηματισμού της ρωσικής κοινωνίας. Πως λοιπόν να μη συγκινηθεί ο συγγραφέας απ' τη σεβάσμια μορφή του Μάξιμου, που όπως κι αυτός, βρέθηκαν κι δυο μέσα στη δίνη των ιστορικών-πολιτικών γεγονότων της εποχής τους, τα οποία σημάδεψαν τη ζωή τους;

Το Βυζάντιο λοιπόν στα πλαίσια της βυζαντινής διπλωματίας του, είχε ήδη εκχριστιανίσει τα ρωσικά φύλα απ' την εποχή της εμφάνισης τους στην περιοχή του Κιέβου, κατά τον $9^{ο}$ και $10^{ο}$ αιώνα μ.Χ. επί ηγεμονίας της Όλγας πρώτα και του Βλαδίμηρου αργότερα, ο οποίος γι' αυτό ακριβώς το λόγο είχε νυμφευτεί τη βυζαντινή πριγκίπισσα Άννα, αδελφή του αυτοκράτορα Βασιλείου Β!Βουλγαροκτόνου. Μετά την ίδρυση της Μόσχας (1156 μ.Χ.) και την πτώση της Κων/λης (1453 μ.Χ.) εμφανίζεται η θεωρία της Μόσχας ως τρίτης Ρώμης δηλ. ως της μόνης και τελευταίας πρωτεύουσας του χριστιανισμού. Με την πολιτικοθρησκευτική αυτή θεωρία το ισχυρό τώρα πια ρωσικό κράτος της Μόσχας προσπαθεί να παρουσιαστεί ως συνεχιστής της Βυζαντινής κληρονομιάς και να

επιβληθεί στους άλλους χριστιανικούς λαούς. Έχει ανάγκη λοιπόν να μεταφραστούν στη ρώσικη γλώσσα πολλά ιερά βιβλία των πατέρων της Εκκλησίας και να διευκρινιστούν τα ασαφή σημεία των κειμένων τους. Ζητούν λοιπόν απ' την ξακουστή μονή του Βατοπαιδίου του Αγίου Όρους έναν ικανό μοναχό να επιβλέψει το έργο αυτό.

Τελικά στέλνεται ο Μάξιμος, κατά κόσμο Μιχαήλ Τριβώλης, που είχε γεννηθεί στην Άρτα, γύρω στα 1470. Ο Μάξιμος, αφού σπούδασε στην Κέρκυρα και Ιταλία, εργάστηκε στις ιταλικές πόλεις τον καιρό της Αναγέννησης μεταφράζοντας αρχαία χειρόγραφα και τυπώνοντας εκεί τα πρώτα ελληνικά βιβλία. Βαθύς γνώστης της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γραμματείας, πολύγλωσσος, πνεύμα ανήσυχο, γοητεύεται από τον Ιερώνυμο Σαβαναρόλα[1] εγκαταλείπει τα εγκόσμια, ενδύεται το μοναχικό σχήμα και μονάζει σ' ένα μοναστήρι καθολικών. Απογοητεύεται όμως, ξαναφορά το λαϊκό ένδυμα αλλά τον επόμενο χρόνο ενδύεται ξανά το μοναχικό σχήμα κι αποφασίζει να μονάσει οριστικά στην ορθόδοξη μονή του Βατοπαιδίου του Αγίου Όρους, αναζητώντας εκεί τη βαθύτερη αλήθεια που θα έδινε νόημα στη ζωή του. Η μοίρα όμως θέλησε να ζήσει στη Ρωσία, τα τελευταία 40 χρόνια της ζωής του, στην αρχή ως τιμώμενο πρόσωπο αλλά αργότερα ως διωκόμενο από τη θρησκευτική και κοσμική εξουσία.

Ο Μάξιμος ο Γραικός λοιπόν φθάνει στη Μόσχα το 1518 κι αφού έμαθε σύντομα τα ρώσικα, εργάζεται επικεφαλής μιας ομάδας αντιγραφέων και βάζει σε σειρά και τάξη τα ρώσικα βιβλία. (σ.101) Οι Ρώσοι αναγνωρίζουν ότι δεν είχαν συνείδηση, μέχρι τότε, του θησαυρού των βιβλίων που είχαν. Ο Μάξιμος συντάσσει καταλόγους όλων των συγγραμμάτων τους για να γνωρίζουν, ποια είναι μεταφρασμένα απ' τα γραίκικα, ποια απ' τα λατινικά, ποια απ' τα σέρβικα και βουλγάρικα και ποια έργα πρέπει να αποχτήσουν ακόμα. Διευκρινίζει ότι τα σφάλματα που περιείχαν τα ιερά τους βιβλία οφείλονταν ή στους μεταφραστές που δεν γνώριζαν καλά τη γλώσσα που μετάφραζαν ή σε κάποιους άλλους που νόθευσαν εκ των υστέρων τα ιερά βιβλία με κανόνες ψεύτικους για να δικαιολογήσουν την αρπακτική διάθεση των μοναστηριών που θησαύριζαν αρπάζοντας τα κτήματα των φτωχών ή προσφέροντας εκδούλευση στους μπογιάρους (φεουδάρχες) για να τα χαρίσουν στις μονές. Ο Μάξιμος ο Γραικός αποκαλύπτοντας τα λάθη αυτά έρχεται σε σύγκρουση με το εκκλησιαστικό κατεστημένο, το οποίο κατέχει μεγάλα κτήματα, δάση κι ολόκληρα χωριά.

Ο πρίγκιπας Βασίλειος Γ! στην αρχή τηρεί στάση ουδετερότητας, διότι επιθυμεί να πάρει απ' τα μοναστήρια κτήματα και να τα μοιράσει στους στρατιώτες του, που πολεμούν για να μεγαλώσουν τα σύνορα του κράτους και να δοξάσουν τη χώρα του. Αργότερα όμως αλλάζει γνώμη, όταν έρχεται αντιμέτωπος με το πρόβλημα

διαδοχής του, αφού η επί 26 χρόνια σύζυγος του, Σολομονίδα, δεν του είχε χαρίσει κανένα τέκνο. Παρά τους αρχικούς δισταγμούς του αποφασίζει τελικά να κλειστεί η Σολομονίδα «με τη θέληση της» σε μοναστήρι κι αυτός να νυμφευτεί την Ελένη Γκλίνσκι! Ο Μάξιμος κι ο μητροπολίτης Μόσχας διαφωνούν με την παρατυπία του γάμου, ο Βασίλειος Γ! εκλέγει νέο μητροπολίτη Μόσχας, τον Δανιήλ, χωρίς την έγκριση του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κων/λης, όπως απαιτούσε το εθιμοτυπικό. Ο Δανιήλ με ασήμαντες αφορμές διαβάλλει το Μάξιμο στα μάτια πολλών και τελικά με τη σύμφωνη γνώμη του Βασιλείου, τον παραπέμπει σε δίκη το 1525 και σε δεύτερη δίκη το 1531! Το κατηγορητήριο το συντάσσει ο ίδιος ο Δανιήλ κατηγορώντας το Μάξιμο για ηθελημένες παρερμηνείες των ιερών κειμένων, για μάγια και για συνεννόηση με Γραικούς που ασκούσαν φιλοτουρκική πολιτική κατά των συμφερόντων του ρωσικού κράτους (σελ.251-255). Η απολογία του Μάξιμου(σελ.256-263) αποστομώνει ηθικά και πολιτικά τους διώκτες του αλλά η απόφαση είχε ήδη παρθεί, πριν τη διεξαγωγή της δίκης.

Ο Μάξιμος φυλακίζεται ισόβια, να ζει έγκλειστος σε διάφορες μονές και βασανίζεται φρικτά. Εντύπωση προκαλεί ο εγκλεισμός του μέσα σε πηγάδι, όπου του έριχναν ζεματιστό νερό, από πάνω ή το γέμιζαν με καπνούς καίγοντας άχυρα και σβουνιές πάνω στο στόμιο του! Ο Μάξιμος μέσα από τη φυλακή γράφει πλήθος επιστολών και νουθεσιών, οι οποίες κυκλοφορούν παράνομα στον έξω κόσμο βρίσκοντας απήχηση στον κατώτερο κλήρο και στο ρώσικο λαό. Ο συγγραφέας αφιερώνει την ενότητα «Ασμάτιο υμνητικό» στο έκτο δάκτυλο δηλ. στην πένα του Μάξιμου, στο πάθος του να γράφει, το οποίο τον βοήθησε να αντισταθεί στο διωγμό που υπέστη για 30 περίπου χρόνια! Μέσα σ’ αυτά τα χρόνια ο πρίγκιπας Βασίλειος Γ! πεθαίνει στα 1533, η Ελένη Γκλίνσκι δηλητηριάζεται, ο Δανιήλ πεθαίνει, νέα πρόσωπα έρχονται στην εξουσία που με τις έριδες τους ταλανίζουν το Πριγκιπάτο, η ιστορία του Μάξιμου ξεχνιέται, ώσπου ο 17χρονος Ιβάν Δ!, ο γιος του Βασιλείου Γ! και της Ελένης Γκλίνσκι, ανακηρύσσεται Τσάρος, Πασών των Ρωσιών, ο πρώτος που έλαβε τον τίτλο του τσάρου στη ρωσική ιστορία!

Ο Ιβάν Δ! ο επονομαζόμενος Τρομερός, έχει πολλά σχέδια για την αναμόρφωση της Ρωσίας, μεταξύ των οποίων και την αγιοποίηση ορισμένων ηθικών προσωπικοτήτων για να αποκτήσει η Ρωσική εκκλησία μεγαλύτερη αίγλη ανάμεσα στον χριστιανικό κόσμο! Έτσι ο Μάξιμος στα τελευταία χρόνια της ζωής του αποκαθίσταται, επανακτά την ελευθερία του, όχι όμως και το ποθητό δικαίωμα του να γυρίσει στην πατρίδα του, παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις του ίδιου αλλά και του Οικουμενικού Πατριάρχη προς τον Ιβάν Δ! Η εξουσία φοβάται μη τυχόν ο Μάξιμος δυσφημίσει τη χώρα στο εξωτερικό, διότι ήξερε πολλά και βίωσε πολλά κατά τη μακρόχρονη παραμονή του στη Ρωσία. Έτσι ο Μάξιμος παραμένει χωρίς τη θέληση του σ’ αυτή τη μακρινή χώρα και μετά το θανατό του

ανακηρύσσεται Άγιος για να πλουτίσει το πάνθεον των Αγίων της Ρωσικής Εκκλησίας!

Από τιμώμενο πρόσωπο…διωκόμενο κι από διωκόμενο…Άγιος, χάριν των πολιτικών σκοπιμοτήτων! Έτσι η εξουσία μεταχειρίζεται τις ηθικές και πνευματικές προσωπικότητες, σαν του Μάξιμου του Γραικού! Οι αιώνες περνούν, κι όταν κατά το 19^{ο} αιώνα οι Ρώσοι λόγιοι άρχισαν να μελετούν την πνευματική τους παράδοση ανακαλύπτουν, μεταξύ των άλλων διανοητών, την αξία και την επικαιρότητα του έργου του Μάξιμου Γραικού και τον κατατάσσουν στην εθνική τους κληρονομιά, αφού ειλικρινά αγάπησε και πόνεσε για τον τόπο τους συμβάλλοντας τα μέγιστα στην πνευματική τους ανάπτυξη.

Πραγματικά ο Μάξιμος ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα με υψηλό ήθος, βαθιά πνευματικότητα, ακλόνητη πίστη στην Ορθοδοξία. Ένας εκπρόσωπος του θρησκευτικού ουμανισμού στη Ρωσία του 16^{ου} αιώνα! Ο Μάξιμος δεν ήταν ο μοναχός, ο αφοσιωμένος μόνο στη μελέτη των ιερών κειμένων αλλά συνάμα αφουγκραζόταν τις κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες του έξω κόσμου. Δεν διστάζει να πάρει θέση πάνω στα κρίσιμα ζητήματα της εποχής του, όταν του ζητηθεί. Υπερασπίζεται με παρρησία κι ευγένεια ψυχής τις θέσεις του κι ενισχύει τα επιχειρήματα του με χωρία από τους Πατέρες της Εκκλησίας φέρνοντας συχνά σε δύσκολη θέση τους συνομιλητές του, ακόμα κι αν βρίσκονται στα ανώτατα κλιμάκια της εξουσίας.

Αποκαλυπτικοί της προσωπικότητας του είναι οι διάλογοι που έχει με το Ρώσο λόγιο Θεόδωρο Καρπώφ (σ.182-186), τον πρίγκιπα Βασίλειο Γ! (σ.116-117), τον Ιβάν Δ!, στους οποίους εκφράζει τις απόψεις του για το ρόλο της εξουσίας, για τον τρόπο που η Ιταλική Αναγέννηση αφομοιώνει την αρχαία ελληνική γραμματεία και την αξία της Ορθοδοξίας, όπως την αντιλαμβάνεται ο ίδιος. Λέει χαρακτηριστικά «δεν θα αρνηθώ εγώ τα καλά της εξωτερικής παιδείας. Ο ίδιος μαθήτεψα σ’ αυτήν πολλά χρόνια, δεν είμαι τόσο αχάριστος […] απ’ τα αρχαία κείμενα (οι εκπρόσωποι της Ιταλικής Αναγέννησης) κράτησαν τις χρήσιμες γνώσεις…γι αυτό αν έλθουν (αυτές) σε αντιφωνία με τις άλλες, τις ανώτερες γνώσεις, τότε βλάπτουν δεν ωφελούν [..] ο ένθερμος ζήλος μου για την αλήθεια αναπτερώνει τις δυνάμεις μου. Όσο να ψάχνεις, όσα και να βρεις στο τέλος τίποτα δεν μένει […] αλίμονο, αν λείψει απ’ τον άνθρωπο ο θείος φόβος. Αλίμονο στους βασιλείς και στα βασίλεια, αν δεν μπορέσουμε να εμφυσήσουμε την πίστη, πως υπάρχει κι άλλος βασιλεύς ισχυρότερος απ’ τους βασιλείς της γης, κριτής δικαιότερος που τα βλέπει όλα».

Η Ιστορία είναι διαρκώς παρούσα καθόλη τη διάρκεια της εξιστόρησης του βίου του Μάξιμου Γραικού. Ο Μάξιμος καλείται στη Μόσχα, τον καιρό που το κράτος της Μοσχοβίας ενσωματώνει σ' αυτό τις ρωσικές περιοχές που μέχρι τότε ήταν αυτόνομες ηγεμονίες, θέτοντας έτσι τις βάσεις ενός ενοποιημένου εθνικού ρωσικού κράτους, το οποίο από δω και πέρα θα κάνει σιγά-σιγά ισχυρή την παρουσία του στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι περίοδοι της ρωσικής ιστορίας εκτυλίσσονται στην αρχή γύρω απ' το κράτος του Κιέβου -όταν εκχριστιανίστηκαν- στη συνέχεια γύρω απ' το κράτος της Μόσχας –όταν ιδρύουν το εθνικό τους κράτος- για να περάσουν μετά δυο αιώνες, κατά το 18^{ο} αιώνα στην περίοδο γύρω απ' την Αγία Πετρούπολη, η οποία ιδρύεται το 1703, επί Μεγάλου Πέτρου στη Βαλτική θάλασσα[5].

Το κράτος της Μόσχας λοιπόν, κατά το 16^{ο} αιώνα βρίσκεται σ' ένα δημιουργικό πυρετό. Οι Ρώσοι ζουν τη δική τους Αναγέννηση! Η καστρόπολη του Κρεμλίνου, μετά τις μεγάλες πυρκαγιές του 1547,ανοικοδομείται. Κτίζονται ναοί, μ' έναν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό τύπο που ξεχωρίζει για τους χρυσωμένους τρούλους του. Μόνο η λάμψη και η στερεότητα του χρυσού είναι ικανή να συμβολίσει την αίγλη και την ισχύ της βασιλείας του Ιβάν Δ! Εικονογραφούνται ναοί πάνω στα πρότυπα της βυζαντινής αγιογραφίας. Διακοσμείται η Χρυσή Αίθουσα των Ανακτόρων της Μόσχας (σ.297-299) με σκηνές απ' τα ανδραγαθήματα της τσαρικής δυναστείας των Ρούρικ, που στόχο έχουν να εκφράσουν αφενός τη χριστοπροσήλωση της δυναστείας κι αφετέρου την καταγωγή της πρώτα απ' το Βυζάντιο (αφού το Βυζάντιο χάρισε στο Βλαδίμηρο Μονομάχο, τον φερόμενο ως εγγονό του βυζαντινού αυτοκράτορα Κων/νου Μονομάχου, το στέμμα, με το οποίο από δω και πέρα θα στέφονται οι ηγεμόνες της Ρωσίας) κι έπειτα απ' το Ρωμαίο αυτοκράτορα Αύγουστο (αφού ο ιδρυτής της δυναστείας, Ρούρικ, καταγόταν απ' τον Προύσο, αδελφό του Αυγούστου).

Η καλλιτεχνική αξία των έργων δεν συμβαδίζει βέβαια με τη διαστρέβλωση της Ιστορίας που επιχειρείται χάριν των πολιτικών σκοπιμοτήτων του Ιβάν Δ!, όπως δεν συμβαδίζει και το ηθικό του ανάστημα με το πολιτικό του μέγεθος. Ο Ιβάν Δ! δεν επέλεξε μόνο τον τίτλο του τσάρου -εκ του καίσαρ- για τον εαυτό του αλλά έντυσε και τον τίτλο αυτόν με ολόκληρο ιδεολόγημα, καθιστώντας τον σύμβολο της απολυταρχικής εξουσίας του. Δεσμοί αίματος με βυζαντινούς και Ρωμαίους αυτοκράτορες, πρώτος εκχριστιανισμός τους απ' το μαθητή του Χριστού, πρωτόκλητο Αντρέα, γεγονός που τους καθιστά ισότιμους με Βυζάντιο και Ρώμη! Ακόμα η ρωσική Αναγέννηση έχει να επιδείξει πλήθος λογίων που συναθροίζονται στο μοναστήρι του αρχαγγέλου Μιχαήλ, το επονομαζόμενο η Αυλή των Θαυμάτων, το οποίο αναδεικνύεται σιγά-σιγά σε πνευματικό κέντρο της

εποχής. Εκεί τα μορφωμένα αρχοντόπουλα της Μόσχας συγκεντρώνονται γύρω από τον Μάξιμο για να συζητήσουν με τον κοσμογυρισμένο αγιορείτη μοναχό τις πνευματικές τους ανησυχίες, σχηματίζοντας έτσι την πρώτη ομάδα των Ρώσων ανθρωπιστών.

Ένα ακόμα σημείο που πρέπει να τονιστεί είναι οι σχέσεις των Ρώσων με τους Γραικούς. Οι επιγαμίες Βυζαντινών πριγκιπισσών με Ρώσους ηγεμόνες, οι εμπορικές σχέσεις, οι σχέσεις της Μητρόπολης της Μόσχας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κων/λης, η εγκατάσταση Γραικών στη Ρωσία και οι Φαναριώτες διπλωμάτες του Σουλτάνου είναι τα σημεία που φέρνουν σε επαφή Γραικούς και Ρώσους.

Η Ζωή Παλαιολογίνα, ανιψιά του τελευταίου αυτοκράτορα του Βυζαντίου, νυμφεύεται τον Ιωάννη Γ! (Ιβάν) και μετονομάζεται[6] σε Σοφία, με προξενιό που σχεδιάζει ο Βησσαρίων απ' τη Ρώμη. Η νύφη ερχόμενη στη Μόσχα συνοδεύεται από την ακολουθία της, επικεφαλής της οποίας τίθεται ο Γιώργος (Γιούρι) Τραχανιώτη [7], ο οποίος διορίζεται μέγας Λογοθέτης του ρωσικού κράτους μέχρι που πέφτει σε δυσμένεια για κάποιες επιλογές του που δεν συμβάδιζαν με τα συμφέροντα του κράτους της Μοσχοβίας. Εν παρενθέσει, ο νεώτερος αδελφός του Θεόδωρος Τραχανιώτης δούλευε στην υπηρεσία του Σουλτάνου! O tempora, omores, θα αναφωνούσε κάποιος σήμερα!

Επίσης εντύπωση προκαλούν τα κίνητρα του γάμου Σοφίας- Ιβάν Γ! Οι Παλαιολόγοι, μετά την πτώση του Βυζαντίου φιλοξενούνται στη Ρώμη κι ως ενωτικοί έχουν καλές σχέσεις με τον Πάπα. Στόχος τους πάντα η απελευθέρωση της Κων/λης, την οποία επιδιώκουν είτε με τη βοήθεια του Πάπα είτε με τη βοήθεια των Ορθοδόξων Ρώσων. Ο Βησσαρίων, μια αμφιλεγόμενη μορφή, βυζαντινός λόγιος, υπέρ της Ένωσης των Εκκλησιών που κατέφυγε στη Δύση κι έγινε καρδινάλιος του Πάπα σχεδιάζει το προξενιό εξυπηρετώντας αφενός τα σχέδια των Παλαιολόγων κι αφετέρου του Πάπα που ήθελε να φέρει τη Ρωσία στο λατινικό θρήσκευμα! Η Σοφία όμως, μια δυναμική μορφή, αποστασιοποιείται από τα σχέδια του Βησσαρίονα και του Πάπα, και χωρίζει σε φατρίες τους μπογιάρους για να μπορεί η βασιλική εξουσία να τους ελέγχει καλύτερα, περιορίζοντας έτσι την εξουσία των ευγενών.

Το κράτος της Μόσχας όμως προσπαθεί να χαράξει τη δική του εξωτερική πολιτική, σύμφωνα με τα εθνικά του συμφέροντα. Ο γάμος του Ρώσου ηγεμόνα με την ανιψιά του τελευταίου Βυζαντινού αυτοκράτορα, Κων/νου Παλαιολόγου, σηματοδοτεί την εμφάνιση του Ρώσου ηγεμόνα ως συνεχιστή της Βυζαντινής κληρονομιάς, προσθέτοντας ένα ακόμα επιχείρημα στη θεωρία της Μόσχας ως τρίτης Ρώμης, η οποία εμφανίζεται τότε. Η ρωσική εξουσία έρχεται σε σύγκρουση

με τους Γραικούς, όταν αυτοί επιδιώκουν τη σύγκρουση Σουλτάνου και Μόσχας για να απελευθερωθεί έτσι η Κων/λη, και να την πάρουν πίσω οι Γραικοί! Η Μόσχα όμως επιθυμεί τη φιλία με τον Σουλτάνο, διότι είναι ο μόνος που μπορεί να επηρεάσει τους Τατάρους και να εμποδίσει τις συνεχείς επιδρομές τους στη ρωσική επικράτεια. Έτσι γίνονται καχύποπτοι απέναντι στους Γραικούς, που νομίζουν ότι συνεργάζονται με τους Φαναριώτες δραγουμάνους της Υψηλής Πύλης και με τους οποίους είναι αναγκασμένοι να διαπραγματεύονται και τους οποίους κατηγορούν για διγλωσσία κι αλλαξοπιστία.

Μέσα σ' αυτό το διεθνές κλίμα, οι Ρώσοι ηγεμόνες Ιβάν Γ!, ο γιος του Βασίλειος Γ! κι ο εγγονός του Ιβάν Δ! καταφέρνουν να επιβληθούν στους εχθρούς τους, εξωτερικούς κι εσωτερικούς, να επεκτείνουν την κυριαρχία τους σ' όλα τα ρωσικά φύλα, να ισχυροποιήσουν την κεντρική τους εξουσία και να κάνουν το ρωσικό κράτος υπολογίσιμη δύναμη! Ο Ιβάν Δ! μάλιστα κατάφερε να πάρει απ' το Οικουμενικό Πατριαρχείο το Πατριαρχικό Σιγίλιο, το οποίο αναγνώριζε τον Ιβάν Δ! άξιον του τσαρικού τίτλου, ομολογούσε ότι η τσαρική δυναστεία έλκει την καταγωγή της από τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες και μάλιστα πάνω στο Πατριαρχικό Σιγίλιο έβαλαν[8] τη βούλα τους κι οι άλλοι ιεράρχες κι η Ιερά Σύνοδος όλης της Ορθόδοξης Ανατολής, αναγνωρίζοντας έτσι το νέο ρόλο της Ρωσίας στον κόσμο, γεγονός που δικαιολογεί από τότε και το ρόλο της ως ομοδόξου προστάτιδας δύναμης στους υπόδουλους Έλληνες.

Τελικά ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος με το έργο αυτό μας αποκαλύπτει έναν άγνωστο πλούτο –έστω για τους πολλούς- της ιστορικής και λογοτεχνικής μας παράδοσης, φροντίζοντας να ενσωματώσει στο μύθο του και την κρίση της Ιστορίας σχετικά με την προσωπικότητα του Μάξιμου Γραικού. Αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο (σ.264-284) με τις κρίσεις των Ρώσων ιστορικών κι άλλων λογίων, ακόμα κι Ελλήνων, σχετικά με τη δράση του Μάξιμου στη Ρωσία και τις κατηγορίες εναντίον του. Ακόμα αναφέρει στον πρόλογο της ρωσικής έκδοσης του μυθιστορήματος του, ότι οι καινούργιες ρωσικές ιστορικές μελέτες, που είδαν το φως μετά τη συγγραφή του έργου, δεν αναιρούν τη μορφή του Μάξιμου έτσι όπως βγαίνει από το μυθιστόρημα. Έτσι ο συγγραφέας ισχυροποίησε το ιστορικό πλαίσιο του μυθιστορήματος του και ζωντάνεψε τη δράση του Μάξιμου μέσα στην εποχή του χαρίζοντας μας ένα αξιόλογο ιστορικό μυθιστόρημα.

Σούλη Αγγελική

Βάρκιζα,10-1-2009

Υ.Γ

Ο συγγραφέας αφιερώνει το βιβλίο «Στη Σόνια». Πρόκειται για τη σύζυγο του Σόνια Ιλίνσκαγια, γνωστή κι από τις μελέτες της στο έργο του Κωνσταντίνου Καβάφη.

Το έργο «Σκηνές απ' το βίο του Μάξιμου Γραικού» γράφτηκε το 1967-69 στα ελληνικά κι εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1976 απ' τις εκδόσεις «Δίφρος» και το 1982 από τη «Σύγχρονη Εποχή».

Το 1980 μεταφράστηκε στα ρώσικα, όπου κι εκδόθηκε.

[1] Ιστορία Ελλην. Έθνους, Τομ.Ι, σ.110-113

[2] Εξώφυλλο (αυτί οπισθόφυλλου)

[3] Εξώφυλλο (αυτί εμπροσθόφυλλου)

[4] Εξώφυλλο (αυτί εμπροσθόφυλλου)

[5] Επίμετρο βιβλίου, γραμμένο από το Γ. Τσακνιά

[6] Ιστ. Ελλην. Έθνους, τομ.Ι σ.251

[7] Ιστ. Ελλην. Έθνους, τομ.Ι, σ Ο Τραχανιώτης αναφέρεται ως Ταρχανιώτης

[8] Ιστ. Ελλην. Έθνους, τομ.Ι σ.

Πηγές:.neaanagnosi.blogspot.com- fdathanasiou.wordpress.com